పాతకథ

శ్రీ వాకాటి పాండురంగరావ్

ఒంటిగంటయినట్లుంది—అని చాపమీద పక్కకు పొర్లింది పార్వతి. చేతిగా జొక్కటి పుటుక్కు మన్నది. ఆ గాజు ముక్కల్ని ఏరి పక్కకు పెట్టింది. ఒంటిగంటయిన ట్లుంది—అని పార్వతి అనుకుంది కదూ, అంతమాత్రంచేత సరిగ్గా ఆవేళకు ఏదో పెద్దపనుందని అనుకోనక్కర్లేదు. ఒంటి గంటంటే, ఆఫీసులో వాళ్లాయనకు టిఫినువేళయిందని గుర్తుకు రావడమన్నమాట. ఈ గుర్తుకు రావడం అన్నది చాల గొడవయిన అంశం. గుర్తుకొచ్చే విషయాలు సముద్రపు ఒడ్డున అలల్లా వస్తాయి; చైనా సైనికుల్లా నిరంతరంగా వస్తాయి .... ఒంటిగంటంటే ఆయనకు టిఫినువేళ .... కాని తను ఇవాళ ఆయనకేమీ టిఫిన్ చేసివ్వలేదు. ఎందుచేత ? ఏదయినా చెయ్యడానికి పిండి లేదు గనుక, నూనె లేదు గనుకా. పోనీ పచ్చడీ అన్నమయినా పట్టుకెళ్లమంది తను. 'అబ్బే, వద్దులే, ఏదో కేంటీన్‌లో తింటాలే—' అన్నా రాయన .... కేంటీన్ అనేసరికి ఓ రెండువేల యుగాలకు ముందొక సాయంకాలం ఆయన మల్లెపూల పొట్లంతోబాటు తెచ్చిన జాంగిరీల పొట్లం, గుర్తుకొస్తుంది .... పొర్లి పడు కుంది పార్వతి. పడుకోలేక లేచింది. కూచుంది. మళ్లీ పడుకుంది.

"ఒంటిగంటయిందోయ్ సూర్యం !" అన్నాడు సీ—త్రీ ......" "నాకు పనుందోయ్, నువ్వెళ్లు .... " అన్నాడు సూర్యం అనబడే సీ—టూ. సీ టూ—అంటే కూచునే స్థలం మాత్రం కాదు. కన్‌స్ట్రక్షన్ సెక్షన్—క్లర్క్—నెంబర్ టూ అని అర్థం. అయినా గుమాస్తాలకి పేర్లెందుకు—నెంబర్లు చాలు! ఒంటిగంటయిందని సీత్రీ చెప్పక్కర్లేదు సూర్యానికి. అతడి కడుపే చెప్పింది. కాని ఏం చెయ్యడం ? జేబులో ఉన్న మూడు నయాపైసలతో హోటలు కెడితే కాఫీకప్పు వాస నయినా చూడనివ్వరే .... ! ఈ భూప్రపంచమ్మీద తన స్థిర చరాస్తులన్నీ కలిపి రొఖ్ఖరూపేణా మూడు నయాపైసలని తెలిస్తే నలుగురిలో తను చులకనయిపోడూ—మరి ఇదంతా ఒక పెద్ద నాటకమాయె, అందులో తన దొక వేషమాయె, పాత్రోచితంగా అభినయించకపోతే అభిమానం అనే ఆ రసం రసాభాసయిపోదూ ? అందుచేత సీ త్రీ చెప్పినా, ఆకలి చెప్పినా, అవతలి గదిలో కొందరు కమ్మటి టిఫిన్లు తింటున్నా —సూర్యం కుర్చీకే అతుక్కుని కూర్చున్నాడు. పైపెచ్చు తన ముందర టేబిలుమీద ఒక పెద్ద కాగితాన్ని పరుచుకుని కూచున్నాడు. దాన్నిండా గళ్లూ, అంకెలూ ఉన్నాయి. వైకుంఠ ఏకాదశినాడు ఆడతారే పరమపదసోపాన పటము—దానిలా ఉంది ఆ కాగితం. అదొక సాంవత్సరిక స్టేటుమెంటన్నమాట. ఆ ఆఫీసులో ఆ స్టేటుమెంటుని ఠంచన్‌గా తయారుచేయ గలవాడు సూర్యం ఒక్కడే. ఆ గర్వం—సూర్యం కూడా—పడ తాడు—కాని వెంటనే అనుకుంటాడు— ఛ.... ఇదేమిటి, ఇంత కన్న పెద్ద కార్యాలు సాధించవలసిన వాడిని, కేవలం అజ్ఞాత వాసంలో ఉన్న కారణపురుషుడిని, ఎప్పుడో రాబోయే దేని కోసమో పుట్టినవాడిని, నే నెక్కడ—ఈ స్టేట్‌మెం టెక్కడ, నే నెక్కడ ఈ బోడి ఆఫీ సెక్కడ—అని అనుకుంటాడు సూర్యం. అనుకుని ఆ స్టేట్‌మెంట్‌లో అక్కడో పదం ఇక్కడో అంకె వేస్తాడు. ఇప్పటికి తన చేతిమీదుగా వెళుతున్నది ఇది ఆరో స్టేటుమెంటు. ఈ స్టేటుమెంటుల్లో ఒక చిత్రముంది. ఇవి కావాలని ఎవరు ఎందుకు అడుగుతారో సూర్యానికి అర్థ మవదు. అందులో తాను వేసేదల్లా అబద్ధాల అంకెలు. ఇలాటివన్నీ ఏ ఢిల్లీలోనో ఒక పెద్దాఫీసులో చేరతాయి— పూర్వజన్మ కర్మలన్నీ చేరినట్లు, అప్పుమీద అప్పు చేరినట్లు... కాని ఈ అంకెలమీదనే దేశం ఆధారపడి ఉంది మరి. ఏ పార్ల మెంటులోనో ఒకాయన ఆవలిస్తూ అడుగుతాడు— "ఫలానా సంవత్సరంలో మొత్తం ఎన్ని కేసులు పట్టుకున్నారు. ఎన్ని వదిలేశారు ?" ఆపళంగా గౌరవనీయులైన మంత్రి ఓ పెద్ద బృహత్ స్టేట్‌మెంటు నుండి ఇట్టే టపటపమని అంకెలు చదివేస్తారు. ఆ అంకెల్ని గొప్ప రిపోర్టర్లు నవ్వుకుంటూ రాసుకుని గొప్పగొప్ప పత్రికలకి పంపిస్తారు. గొప్ప గొప్ప పత్రి కల సంపాదకులు నవ్వుకుంటూ పెద్ద పెద్ద శీర్షికలతో అచ్చు వేయిస్తారు. ఎందు చూచినా ఈ అంకెలే ఈ శీర్షికలే కని పించేసరికి పత్రికలు చదివే కుటుంబరావూ, అప్పారావు వాటిని వేదవాక్యాలని నమ్ముతారు. దరిమిలా మన దేశం ఇన్ని కిల్లీ మీటర్లు ముందుకొచ్చింది, ఇన్ని మిలిమీటర్లు పైకి లేచింది, అని స్వాతంత్ర్య గణితంలోకి పోతారు. కాని ఆ అంకెల తమాషా అంతా వాటి వెనక ఉన్న సూర్యానికి తెలుసు. అతడు కూడా నవ్వుకుంటాడు పత్రికా సంపాదకుడిలా ....

ఏదయితేనేం, ఆపూట టిఫిన్ వేళయిపోయింది. దోసె మాడిందనో, బాసుందిలో తీపు తగ్గిందనో మిగతావాళ్ళందరూ ఆఫీసు సీట్లకు మళ్ళీ అతుక్కుపోతున్న వేళకు, సూర్యం కాస్త ఆకలినీ, కాస్త స్టేటుమెంటునీ ఆరగించి, ఆవేళకు అయిందనిపించాడు. అలా అనిపించడంలో ఓ సుగుణం ఉంది సుమండీ—ఒకవేళ సూర్యం జేబులో డబ్బు ఉందనుకోండి, టిఫిన్ వేళప్పుడు టిఫినే చేశాడనుకోండి—కనీసం ఓ యాభై పైసలయినా అవునా ? ఇప్పుడు చూడండి, సూర్యం బాబు ఆ యాభై పైసల్నీ ఇంచక్కా ఆదా చేసుకున్నాడు మరి ! అలా అక్కడా, అక్కడా సూర్యాలూ, చంద్రాలూ ఇలా పొదుపు చేయబట్టే కద, ధరల స్థిరీకరణ మొదలయిన పెద్ద సమాసాలు బతికేది ! సూర్యం స్టేటుమెంటు అయింది. రెండున్నర కొట్టింది గడియారం.

గడియారం మూడు పలకడం విన్నది పార్వతి. ఇంకా చాపమీదనుండి లేవలేదు. రెండుసార్లు లేచి కూచుంది. కాని మళ్ళీ పడుకుంది. ఏం చెయ్యాలి గనక—పిల్లలా పాపలా ! పిల్ల అంటే పార్వతి కడుపులో లావా మరుగుతుంది. పుట్టి ఏడాది రెండు నెలలు పెరిగింది ఇందిర. ఎంత అందమో, ఎంత తెలివో ! ఆయన కయితే సరి దానితోనే లోకం ..... ఆ కూనను చూసి బాధలన్నీ మరిచిపోయేవారు. కాని హఠాత్తుగా ఆ సంతోషాన్ని లాగేసుకున్నాడు దేవుడు. డాక్టరు చెప్పిన మందు ఖరీదుని అప్పు తెచ్చేలోగా, రేప్రొద్దున్న సంక్రాంతి అనగా ఇవాళ సాయంకాలం వెళ్ళిపోయింది ..... ఛే.... ఇదేమిటి, వద్దనుకున్నా ఈ ఆలోచనలన్నీ ఎందుకు రావాలి—అని మనస్సుని విదిలించుకుంటూ లేచింది పార్వతి. గది బయటికి వచ్చింది. ఆ మామిడిచెట్టుమీద గండుచీమలు హడావిడిగా తిరిగేస్తున్నాయి. తలెత్తి చూసింది పార్వతి. నల్లటి పిట్ట ఒక్కటి ముచ్చటగా కూచుని ముక్కుతో ఎంతో ఒడుపుగా చిగుళ్ళను కాబోలు తుంచుకుని తింటూంది .... కిసలయము, పంచమస్వరము అని చిన్నప్పుడు చదువుకున్న పదాలేవో గుర్తుకొచ్చాయి పార్వతికి. చిన్నప్పుడంటే ఏ పదేళ్ల కిందో కాదు, పట్టుమని మూడేళ్ళయినా కాలేదు పార్వతి మెట్రిక్ పరీక్షకు కూర్చుని ఫేయిలయి. ఆశలూ, ఎదురుచూడడాలూ లేని రోజులవి. నిరాశలూ, ఎదురుచూసినవి రాకపోవడాలూ లేని రోజులవి. ఏరోజు కారోజు—నిండుగా—ఒక మంచి చిన్న కథలా ఉండిన రోజులవి. రేపుకోసం నిట్టూర్చే ఇవ్వాళలు లేవు ఆరోజులలో .... కాని అవి గడిచి తను చాల దూరం వచ్చేసినట్లుంది—అని పార్వతి ఏదేదో అనుకుంటూ ఉండగా 'ఏమండోయ్' అని పిలిచింది పక్కింటి జయమ్మ. తిరిగి చూసింది పార్వతి. జయమ్మ హైస్కూలు టీచరు. పెళ్లి కాలేదు. ఆమె దగ్గర చాలా బోలెడు అనేకమయిన చీరలున్నాయి. నెలలో ముప్ఫై రోజులూ, ఒకరోజు కట్టిన చీర మళ్ళీ కట్టకుండా గడుపుతుంది ఆవిడ. ఒక్క చీరలతోనే ఆడదాని జీవితం నిండిపోదనుకోండి. అయినా తన కున్నవి నాలుగు చీరలే అన్న తలపు ఏమంత అందం చెప్పండి .... ఆ జయమ్మ—అన్నిచీరలున్న జయమ్మ, అవన్నీ చాలనట్టు (బహుశా ముప్ఫైయొక్క రోజులున్న నెలలో ఆఖరిరోజు కోసమేమో?) ఎవడో మూటలవాడొస్తే వాడిని పిలిచింది. బేరమాడుతూంది. పార్వతిని పిలిచి ఫలానా చీర బాగున్నదా అని అడిగింది. భేషుగ్గా ఉందన్నది పార్వతి. తనే గనుక కొనుక్కునేట్లయితేనా ఎంత చక్కటి చీర ఎన్నుకునేదో. తన అభిరుచులు ఎంతో నాజూకుగా ఉంటాయని అంటుంటారు ఆయన. ఆచరణలోకి తర్జుమా చేయబడని అందమైన ఆలోచనలెన్నో పార్వతి బుర్రలో దాగిఉన్నాయి—మట్టితో గింజల్లా. అవి రేపెప్పుడో మొక్కలయి, తీగెలయి, పువ్వులవుతాయి. కనీసం అవ్వాలని పార్వతి ఆశ .... "మీరో చీర, అదిగో, ఆ నీలం గళ్లది తీసుకోకూడదూ—'' అంది జయమ్మ. "మీ తెల్లటి ఒళ్ళికి ఎంతో బాగా నప్పుతుంది'' అని కూడా అంది నల్లటి జయమ్మ .... ఆ క్షణాన తన తెల్లటి ఒళ్లని తప్పిన చాయ పోయిన పూదారంగు చీర చూడ్డానికి సిగ్గేసింది పార్వతికి. అయినా అలాటి ఘట్టములనేకముల నారియు తేరిన మూర్తి గనక—'అబ్బే—ఆయన లేకుండా నే నేది కొననండీ—'' అంది. జయమ్మకు 'ఆయన' అంటూ లేడుగా. అంచేత ఆ అంశంలో తనో మెట్టు పైన ఉంది ! అదొక చిన్న సంతృప్తి—ఎడారిలో నీటి చుక్కలా.

అయిదుకు పది నిముషా లుండనగా ఫైలులో కలాన్ని ఆవతల పడేశాడు సూర్యం. గుమాస్తాగా ఆపూట కిక అస్తమించేద్దామని అతడి ఉద్దేశం. తను అప్పుడే రాసి ముగించిన ఉత్తరం మళ్లీ ఒసారి చదువుకున్నాడు. అందులో ఆ రెండో పేరాలో ఆ వాక్యం ఎంత బ్రహ్మాండంగా కుదిరిందో అని క్షణం మురిసాడు. మరుక్షణం .... ప్చ్ .... జనం చేరాని సభలో మంచి పాటలు పాడేయవలసి వచ్చిన పాటకుడిలా ఫీలయ్యాడు. ఎంతో కష్టపడి నేర్చుకున్న ఈ ఇంగ్లీషు, ఈ వాక్యాల సొంపు, ఆఫీసులు ఇంకా 'ఎఫిషియంట్' గా పని చేయడంమీద తనకున్న వూహాలు ఇవన్నీ ఇక్కడ వృధా అయిపోతున్నాయే అనుకున్నాడు. రేపటినుండి ఇంత చక్కగా పనిచేయకూడదు. కొంత దాచేనుకోవాలి. పని చేసినకొద్దీ తిట్లెక్కువ. పని చేసినకొద్దీ పని కూడా ఎక్కువే. అని

నేర్చుకోవడానికి ఆరేళ్లు పట్టింది. పనికన్నా, తెలివికన్నా, ఇంగ్లీషు గ్రామరుకన్నా పెద్దవాళ్లని మెప్పించడం ముఖ్యం. హెడ్‌క్లర్కు వేసిన 'జోకు'ల మేకులు నవ్వుతూ మింగాలి. తను రాసిన అద్భుతమయిన ఉత్తరం ఆఫీసరు చేతిలో చిత్రవధకు లోనవుతున్నప్పుడు ఆయనగారి స్పెల్లింగులు చూడ్డం మానేసి 'ఇంత చక్కటి హేండ్‌రైటింగ్ ఎలా వచ్చిందిసార్ మీకూ—?' అని అచ్చెరువొంద గలగాలి. సెక్షన్ హెడ్డు అబ్బాయి బడికెళ్లి జీతం కట్టి రావాలి. ఆఫీసరుగారి 'ఫామిలీ' సినిమాకు వెళ్లేట్లయితే ముందస్తుగా వెళ్లి టిక్కట్లూ అవీ ఏర్పాటుచెయ్యాలి. ఆవిధంగా నడుచుకో గలిగితే చాలు, ఆఫీసులో కాలక్షేపం అయిపోతుంది. అప్పుడు ఎక్కువ పని (కొండొకచో అసలు పనే) చెయ్యకపోయినా ఫరవాలేదు. ఎవ్వరూ ఏమీ అనరు. ప్రమోషన్లు సక్రమంగా 'క్యూ' తప్పకుండా వస్తాయి. అని సూర్యానిక్కూడా తెలుసు. అనుకుంటే అతడూ చెయ్య గలడు. కాని అతడు ఇంకెవరో ఎవరో కాదుగద, అతడు సూర్యం కద. ఇంకో అయిదేళ్లల్లో ఐ. ఏ. ఎస్. లాంటి అడ్డదారిని పడి ఆఫీస రవబోయేవాడు కద. గుమాస్తాలూ, ప్యూన్లూ కూడా మనుష్యులేనని వాళ్లకి కూడా గౌరవమిచ్చి కొంగ్రొత్త సాంప్రదాయాలు నెలకొల్పబోయేవాడు కద—అతడు పైవిధముగ ఎటుల చేయును ? అంటే చేయడు, అనడం కన్న— అటుల చేయుట అతగాడికి చాలా కష్టము, అని చెప్పుకో వచ్చును .... చేతిలోని కలాన్ని కింద పడేసి గుమాస్తా సూర్యం మనిషి సూర్యమయి పోదామని బురఖా లిప్పేస్తుండగా ఆఫీసరు గారు పిలిచారు. చేదు మాత్రని గొంతులోకి తోసినట్లయింది సూర్యానికి. అయితేనేం నడిచాడు మహరాజులా. ఆఫీసరు వారి గదిలో నిలిచాడు. రూపాయులు రెండు వందలు ఖరీదుచేసే కుర్చీలో సగం పడుకున్నట్లు కూచుని అడిగాడు ఆఫీసరు— "ఏవిటి ఈ చెత్తనోటు ?" ఆయన నోట్లోని పైపు నోట్లోనే ఉంది. భయభక్తులతో ఒంగి ఆ ఫైలు గమనించాడు సూర్యం. ఎవరో ఆడకూతురు శ్రీకాకుళంలో గుమాస్తాగా ఉంది. కాకినాడలో మొగుడున్నాట్ట, బదిలీ కావాలని రాసింది. సాధ్యమయినంత వరకు భార్యాభర్త లిద్దరినీ ఒకేచోట ఏడిపించమని ఒక రూలు ఏడిచింది. సూర్యం ఆ రూల్‌ని ఉదాహరిస్తూ, ఆ అమ్మాయి మహజరు మేరకు కాకినాడ వెయ్య వచ్చని రాశాడు. హెడ్‌క్లర్కు సంతసించాడు కూడా. ఏదో చెప్పబోయాడు సూర్యం. కాని పైపే మాట్లాడింది. "నీ ఇష్టం వచ్చినట్లు నోట్ రాయడానికి నువ్వేమీ డైరెక్టర్‌వి కాదోయ్. ఆమాటకొస్తే డైరెక్టరువి కాబోవు కూడాను. నువ్వూ గుమాస్తావి .... అది గుర్తుంచుకో .... ఆ అమ్మాయి ఉత్తరం అక్కడ ఉంచి నోరు మూసుకుంటే ఆ ఆర్డరేదో నేనివ్వగలను—" అని ఫైలు విసిరేశాడు—పైవరు —మనిషి సూర్యం గుండెల్లో పాముల పుట్టయ్యి అభిమానం బుసలు కొట్టగా, గుమాస్తా సూర్యం ఒంగి ఆ ఫైలుని తీసుకున్నాడు. బయటికి వచ్చేస్తుంటే "ఇదిగో చూడూ ! ఆ స్టెనోతో చెప్పి రెండు కాఫీలు తెప్పించూ—" అన్నాడు పై ఆఫీసరు. స్టెనోకు ఆమాట చెప్పి వచ్చి తన సీట్లో కూచున్నాడు సూర్యం. ఆ అమ్మాయి రాసిన ఉత్తరాన్ని గనక అలాగే ఫైల్లో పెట్టి పంపించి ఉంటే—"ఎందుకోయ్ మీరంతా ఉండడం ? ఆ కేసు గురించి చిన్న నోటు రాసి పంపలేవూ" అన్నమాట వచ్చి తీరుతుంది. తను చేసిన తప్పేమీ లేదు. కాని తిట్లు వచ్చాయి. తను గుమాస్తానే, తనకు ఆ విషయం తెలుసు. తేలు కుట్టినట్లు అప్పుడప్పుడూ ఆ విషయం నెమరు కొస్తుంది. అప్పుడు తనలోపల వెయ్యి కాగడాలు మండుతాయి. తను చదవాలనుకున్న ఇంజనీరింగూ, చదివి ప్యాసయిన ఫస్టు క్లాసు ఇంటరూ కలిసి నవ్వుతాయి. నిజం వెలుతురు భరించని అలవాటు మగతలో పడి, నలుగురిలో ఒక్కడుగా పడి, అంతు లేని అప్పుల్లో పడి, చావలేని బ్రతుకులో పడి, మనస్సుమీద మందంగా ముసుగు కప్పేసుకుని, కడుపు మాత్రం ఉన్న ఒక మనిషిగా బ్రతకాలనుకుని అది మచ్చికవుతున్న క్షణంలో చెళ్లున కొరడా తగులుతుంది—మాంచి నిద్ర వస్తున్నప్పుడు ఎవరో తట్టి లేపినట్లు. "నువ్వు గుమాస్తావి" అన్నాడు ఆఫీసరు. నువ్వు నెలకు తొంభై రూపాయలవి. నువ్వు ఒలికి పోయిన సిరావి. నువ్వు మూసేసిన ఫైలువి .... నువ్వు పనికి రాని పాత రూలువి .... అన్నట్లు. పై పెచ్చుతోటి మనిషిమీద ఎంత వాత్సల్యమో—"నువ్వు నీ జీవితమంతా గుమాస్తావే !" అని ఆశీర్వదించాడు సహృదయుడు. అవతలి మనిషి ఎదను తెలియని అజ్ఞానమూ, నెల తిరిగేసరికి వెయ్యి రూపాయల్కొ వస్తుందన్న అహంకారమూ అర్థంకాలేదు సూర్యానికి. సముద్రం పొంగి పొంగి మీద కొస్తున్నపుడు ఎంత దూరమని పరుగెడతావు ? శక్తి ఉంటే, నీకు తెలిసివుంటే—ఈదుతావు. లేకపోతే మునుగుతావు. అధికారం అంటే పంచమహాసముద్రాల కన్న పెద్దది. ఆ రాశి ముందర నువ్వొక పూచికపుల్లవి. నువ్వు లేకపోతే అది ఉంది. కాని అది లేకపోతే నువ్వు లేవు.... అలల మధ్య అయిదున్నర కొట్టినట్లు వినిపించింది. కొందరు వరండాలో—అదే తమ క్లబ్బు—కూర్చుని కేరమ్స్ ఆడుతున్నారు. సూర్యం ఎంగిలి మింగాడు. చేదుగా ఉంది.

సరిగ్గా ఆరింటికి జయమ్మ లైటువేస్తుంది. కాని పార్వతి అలాచెయ్యలేదు. ఎందుకూఅంటే పార్వతివాళ్ల

షాపులో ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు లేవు గనుక. పార్వతికాస్త నిదానించి ఏ ఆరున్నరకో ఏడింటికో వెలిగిస్తుంది లాంతరు. రోజుకొక అరఘంట ఎక్కువవొస్తున్న లాంతరు ఒకనెల రోజులపాటు వెలిగితే కిరసనాయిలుకో రూపాయిపావలా ఎక్కువ అవుతుంది— అన్న లెక్కలు పార్వతికి బళ్లో చెప్పలేదు. బడివిడిచింతర్వాత ఆమే నేర్చుకుంది ప్రైవేటుగా. ఆ పూటకూడా నెమ్మదిగా లాంతరుతీసి చిమ్నీని తుడవడం ప్రారంభించింది పార్వతి. ఈ పనయింతర్వాత మొహం కడుక్కుని బొట్టు పెట్టుకోవాలనుకుంది పార్వతి. చేతిలోని చిమ్నీ ఉత్తి పుణ్యానికే టప్పుమంది. ఒకపక్క విరిసింది. కొనబోతే దానిఖరీదు ఏ అర్థరూపాయో వుంటుంది. ఎంతో ఓపికగా లేచింది పార్వతి. చాదుగిన్నెలో ఒకచుక్క నీళ్ళుపోసి తెచ్చింది. పాతకాగితంముక్క నొకదానిని వేలుపొడుగున చింపి, దానికోపక్క చాదును పూసింది. విరిసినచోట చిమ్నీమీద ఆ కాగితాన్ని అతికించింది. సగం తుడిచిన చిమ్నీని ముట్టుకుంటే ఎక్కడ రెండయిపోతుందోనని అలాగే బిగించి దీపం వెలిగించింది. అగ్గిపెట్టెలో ఇంకా ఆరే పుల్లలున్నాయి. అంటే మూడురోజులు రావచ్చు అనుకుంది పార్వతి. సూర్యం నెలకు రెండు అగ్గిపెట్టెలని తెస్తాడు. నెలంతా ఆ రెంటితోనే గడవాలి. ఒక్కరోజు ముందుగా అగ్గిపెట్టె అయిపోయిందంటే అతడికి కోపం వస్తుంది. ఆ కోపంలో మండే దీపాలు అవీ వెల్గించుకోవచ్చు. అది చవక కూడాను. అగ్గిపెట్టెల విషయంలో అంత ఖరారుగా వున్నందువల్ల ఆయనను లోభి అనకూడదు అంటుంది పార్వతి అంతరంగం. దరిద్రం అని నోరువిడిచి చెప్పడానికేమో ఇదిగా వుంటుందాయె.... అందుకనే కుంపటి అంటించితే, ఆ నిప్పులో ఓ కాగితం అంటించి దీపం వెల్గిస్తుంది పార్వతి. దీపమేముందర వెలిగించివుంటే దానినుండి కుంపటి రాజవేస్తుంది పార్వతి. అప్పటికే అగ్గిపెట్టె అయిపోతే జయమ్మదగ్గర ఓ నాలుగు అగ్గిపుల్లలు తీసుకొస్తుంది. అంతేకాని అగ్గిపెట్టె అయిపోయిందని మాత్రం సూర్యానికి చెప్పదు. ఆ మాటకొస్తే సూర్యం తలచుకుంటే ఇంకోఅగ్గిపెట్టె కొనలేడనా, కాదు, కానీ... అగ్గిపెట్టెల దగ్గరకూడా ఆలోచించవలసినంత ఐశ్వర్యంలో వున్నాంకదా అన్నతలపు అంత ప్రశాంతమయినదేమీ కాదుగా.. అందుకని సూర్యం ఆ విషయం ఆలోచించడు. పార్వతి ఆఊసెత్తదు. వాళ్ళిద్దరిదీ అంత ఆదర్శమయిన దాంపత్యం ! పాలవాడొస్తే పాలుపోయించుకుంది పార్వతి. జయమ్మకూడా పాలుపట్టింది. జయమ్మ ఎగ్జిబిషన్‌కు వెళ్ళింది. కుంపటిమీద పాలుంచి మొహం కడుక్కుంది పార్వతి. బొట్టు పెట్టుకుంది. తెల్లచీర కట్టుకుంది. పాలగిన్నెదించి, జయమ్మకని తీసుకున్న పాలని కుంపటిమీద పెట్టింది. పొద్దుటి చారున్నాయి. అవి వేడిచేసి, ఇన్ని బియ్యం వుడికించి, రెండు అప్పడాలు నిప్పుల మీద కాలిస్తే చాలు, ఆనెల్లో ఇరవై మూడు రోజులయిపోతాయి.

ఏడయిపోయింది.... ఇంకా రాదేం వెధవబస్సూ అనుకున్నాడు సూర్యం. అప్పటికతడు అరఘంటాయి నిల్చున్నాడు బస్‌స్టాపులో. ఒకబస్సు రానేవచ్చింది కాని, స్టాపులో ఆగలేదు. అవును, మహానగరంలోని బస్సులన్నీ అంతే. ఆగవలసిన చోటుకో అరఫర్లాంగు కవతల, ఎవరూ పరుగెత్తుకొచ్చి ఎక్కలేనిచోట ఆగుతాయి. అలాగ ఆపమని కండక్టర్లకూ డ్రైవర్లకూ రహస్యమయిన ఆదేశాలున్నాయిట !.... అదేదో అధికారికి రాసి కనుక్కుంటాను అనుకున్నాడు సూర్యం. వెంటనే అయిదు పైసలకార్డు ఆరుపయిసలయిన కథ గుర్తుకొచ్చింది. వెన్వెంటనే కాళ్ళకింద భూమి లాగేసినట్లయింది, ఖచ్చితంగా అప్పిస్తానన్నవాడు ఇంకోవూరు వెళ్ళినట్లు అయింది. చెరవీడిన వాడిలా చరచర అడుగులువేసుకుంటూ నడిచాడు సూర్యం పెద్దబజారుకు. ఏదో మంచివేళ కాబట్టి తన ఆర్థిక పరిస్థితి చటుక్కున గుర్తుకొచ్చింది. లేకపోతే, జేబులోవున్న మూడు నయాపైసలతో బస్సెక్కేవాడు.... అవ్వ ! అందరూ తనవేపే చూస్తున్నట్లనిపిస్తే ఇంకాస్త వేగంగా నడిచాడు సూర్యం. టపటప నడిస్తే పాతిక నిముషాల్లో పెద్దబజారు వచ్చింది— రాక ఏం చేస్తుందనుకోండి ! పెద్దదయినా చిన్నదయినా బజారు అంటే సూర్యానికి కొంచెం దడపుడుతుంది. తప్పుచేసిన కుర్రవాడు హెడ్‌మాష్టారు గదిలో నిల్చున్నట్లు వుంటుంది. అందులోనూ పార్వతిపక్కనవుంటే శాపగ్రస్తుడూ దైవోపహతుడూ వగైరా సమాసాలన్నీ అతడే అవుతాడు. మరయితే అల్లాంటివాడు నోరుమూసుకుని ఇల్లుచేరక మూడు న. పై.లతో పెద్దబజారుకు రానేల ? అందరూ బజారులో ఏదో ఒకటి కొనడానికి వస్తారు. సూర్యం అందుకు వ్యతిరేకంగా ఒకటి అమ్మడానికి బజారుకువచ్చాడు. ఇదేమిటి సూర్యానికి ఏమన్నా రోజూ ఇలా అమ్మడం అలవాటా ? అబ్బే కాదు. ఆ మాటకొస్తే అతడు అలాచేద్దామనుకోవడం ఇది మొదటిసారి.... అంతకుముందురోజు రాత్రి రెండింటికి మెలకువ వచ్చినప్పుడు, అప్పటినుండి అయిదింటిదాకా నిద్రరానప్పుడు, సూర్యం బుర్రలో వుడికిన అనేకములయిన— ఆలోచనల్లో అతి దారుణమయినది— ఒక పుస్తకాన్ని పాతపుస్తకాల షాపు వాడికి అమ్మితే ఒకటో రెండో రూపాయలు వస్తాయున్నది. పుస్తకం అంటే సూర్యానికి బ్రాందీలాంటిది. నల్లమందు లాటిది. అమ్మ ఒడిలాటిది. పక్షికి రెక్కల్లాంటిది. తను చచ్చిపోయేలోగా వెయ్యిపుస్తకాల లైబ్రరీ సేకరించాలని సూర్యం

యొక్క జీవితాశయం. రేపో ఎప్పుడో హఠాత్తుగా తను కారూ అవీ కొన్నప్పుడు మదరాసుకెళ్ళి పెద్దపెద్ద పుస్తకాల షాపుల్లోకి దర్జాగావెళ్ళి, కారు నిండిపోయేటట్లు, షాపులవాళ్ళు భ్రమించి పోయేటట్లు కొన్నివందల పుస్తకాల నొక్కసారే కొనేసుకు రావాలన్నది— సూర్యం చాలాకాలంనుండి పెంచుకుంటున్న ముచ్చటయిన కలల్లో ఒక్కటి. కాని ఇప్పటికి, సంపాదన ఆరంభించిన ఆరేళ్ళలోనూ కొన్న పాతిక పుస్తకాల లోనూ, సంస్కృత శ్లోకం మేరకు పరహస్తగతమయినవి పోగా అతడి దగ్గర మిగిలినవి ఏ పధ్నాలుగో వుంటాయి. అందులో ఒకదానిని, అసలుధర అయిదు రూపాయలయిన మూడు వందల పేజీలదానిని తీసుకుని, పాతపుస్తకాల వాడికమ్మితే రెండురూపాయలయినా వస్తాయని పెద్దబజారుకొచ్చాడు నెలలో ఇంకా ఏడురోజులు గడవాల్సిన సూర్యం. వాడెవడో టెరిలీన్ చొక్కావాడు, ఆపిలు కొనుక్కుని కొరుక్కుని తింటున్నాడు. అలా వీథిలో నిల్చుని తినేవాళ్ళంటే— మధ్యాహ్నం టిఫిను మానేసిన సూర్యానికి చాలాకోపం. అతడికోపం ఆపిలు మీదనా, దానిని తినేవాడిమీదనా అని అడగడం బాగుండదు. ఈలోపుగా సూర్యం పాత పుస్తకాలషాపులు వరసగా వున్నప్రాంతం చేరాడు. తన కూతురుని తగనివాడికి బానిసగా అమ్మేస్తున్నట్లు అన్పించింది. రోడ్డుమీద తన్నుపడేసి, తనమీదే జనమూ బళ్ళూ ఆవులూ మేకలూ, నడిచిపోయినట్లనిపించింది. మరి వేరే దారిలేదు. ఎరిగిన వాళ్ళందరిలోనూ తను అప్పడిగి పుచ్చుకోనివాడులేదు. నాలుగయిదుసార్లు ఆ దుకాణాల వెంబడి అటూఇటూ తిరిగాడు. ఎట్టకేలకు మొండిధైర్యం తెచ్చుకున్నాడు. చెమటలు పోస్తుండగా ఒక దుకాణంముందు ఆగాడు. ఒకటిరెండు పుస్తకాలు చూసినట్లు నటించాడు. హఠాత్తుగా తలెత్తి ఆ దుకాణం వాడిని— "మీరు మా దగ్గర్నుంచి పాతపుస్తకాలు కొంటా రేవిటి ?" అని చాల నిర్లక్ష్యంగా వాడిజవాబుతో తనకు పనిలేదన్నట్లు అడిగాడు. కొంటామన్నాడు వాడు. తటాలున జేబులోని పుస్తకంతీసి వాడిచేతిలోకిచ్చాడు సూర్యం. ఆ పుస్తకాన్ని తనకే అమ్మడంలో ఈ సూర్యం అనబడే పురుషుడు చేస్తున్నత్యాగం ఏమీ అర్థం కానున్నట్లు ఆ పుస్తకాన్ని ఇటూ అటూ చూశాడు దుకాణంవాడు. ఏ రూపాయో ఇస్తానంటాడు కాబోలు వెధవ, సగంధర రెండున్నర కనుక రెండు రూపాయలయినా ఇమ్మని ఖచ్చితంగా అడగాలి అని తర్కించుకున్నాడు సూర్యం— హఠాత్తుగా దుకాణంవాడు తనచేతికి పుస్తకం ఇచ్చెయ్యడంతో ఏమీ అర్థంకాలేదు సూర్యానికి... "ఇది అమ్ముడు పోదండీ, నాకొద్దు. ఏ దయినా డిటెక్టివు నవల్సుగాని, పొషల్‌స్టడీస్,లెక్కలూ,వాచకాలుగాని, గైడ్లుకాని తెండి.." సిగ్గుతో, అక్కసుతో, కోపంతో, అవమానంతో— చేతిలో అయిదు రూపాయల పుస్తకంతో వెళ్ళిపోతున్న సూర్యానికి దుకాణంవాడి సలహాలు వినపడలేదు.

ఎంగిళ్ళుతీసి కంచాలూ, వంటగదీ కడిగి, అంట్లు తోమేసరికి పదయింది పార్వతికి. పక్కవాటాలో తాళంతీసిన చప్పుడయింది. జయమ్మ వచ్చిందికాబోలు. ఆవిడకని పోయించుకున్నపాలు తీసుకెళ్ళి ఇచ్చింది పార్వతి. ఎగ్జిబిషన్‌లో వెండి ఫిల్‌గ్రీహారమూ, లక్నో చికాన్‌చీర— పార్వతికి నచ్చిన సిమెంటు రంగుమీద అతి నాజూకయిన ఎంబ్రాయిడరీవున్నదీ— దంతంతో చేసిన వేణుమాధవుడి విగ్రహమూ— అంగుళం ఎత్తుది పదహారు రూపాయలట— అవన్నీ కొనుక్కొచ్చింది జయమ్మ. చూపించింది పార్వతికి.... భోజనం ముగించి పరుపుమీద పడుకుని వున్నాడు సూర్యం. కళ్ళు మూసుకుని వున్నాయి. కాళ్ళు పీకుతున్నాయి. ఇవాళ తారీకు ఇరవైమూడు— అనుకున్నాడు సూర్యం. ఆ గదిలో లాంతరులేదు. వీథిదీపం వెలుతురు కిటికీకి ఎదురుగావున్న గోడమీద పడుతూంది. 'నువ్వెప్పుడూ గుమాస్తావే' అన్నాడు ఆఫీసరు... 'ఏం వోయ్, టిఫినుకు రావేం?' అంటాడు సీత్రీ. ఎక్కాల్సినచోట ఆగదు వెధవబస్సు. ఆగినా ఎక్కలేడు తాను. 'ఈ పుస్తకం అమ్ముడుపోదుసార్' అంటాడు అంగడివాడు. పొర్లిపడుకున్నాడు సూర్యం. కళ్ళల్లో ఒకటి రెండు చుక్కల నీళ్ళంటే తలగడాలాగేసింది. అతడికే ఆశ్చర్యం వేసింది తనలో ఇంకా తడివుందా అని.... పాదాలమీద చల్లటి చేతులు తగిలేసరికీ వులిక్కిపడ్డాడు. పార్వతిపనంతా ముగించుకుని వచ్చింది కాబోలు. కాళ్ళు పడుతూంది..... చీకట్లోనయినా పార్వతికళ్ళు ఎంతందంగా వున్నాయో అని మొదటిసారిగా చూసినంత ఆనందంతో నిండిపోయాడు సూర్యం. వెధవది.... ఆ పుస్తకాన్ని షాపువాడు వద్దనడమే మంచి దయింది రెండు రూపాయలకేమిటి ఎక్కడయినా అప్పుతేవచ్చుకాని అంత మంచిపుస్తకం సులభంగా దొరకదే! "నేనెప్పుడూ గుమాస్తాగానే వుండనోయ్ చిన్నయ్యా.... చూస్తూవుండుమరి—" అని చెబితే బాగుండును.... లేచి కూచున్నాడు సూర్యం. పార్వతిని దగ్గరకు తీసుకున్నాడు. నగలూ చీరలూ అక్కర్లేదుగాని ఈ అదృష్టాన్ని మాత్రం వుంచు భగవంతుడా అనుకుందిపార్వతి.

చీకట్లోనయినా పార్వతికళ్ళు ఎంతందంగా వున్నాయో అని మళ్ళీ అనుకున్నాడు సూర్యం.... ఆ ! ఆ మాటకొస్తే వెధవది, ఎప్పుడూ వుంటుందేవిటి ? రేప్పొద్దుటికి ఈ చీకటి పోదా, వెలుతురు రాదా— అనుకున్నాడు సూర్యం.